

BULLETIN

2020/2021

# MÁME VYBRÁNO



## Financování památek v krajích

DRÓBNOU PAMÁTKOU NAŠÍ DOBY BUDE OXID UHLIČITÝ  
KULTURNÍ DĚDICTVÍ A JEHO ANDĚLÉ STRÁŽNÍ  
VĚŘÍM V SÍLU MALÝCH DARŮ, ŘÍKÁ ALEŠ KOZÁK



Petr Lunda

## ÚVODEM

Prorážíme bariéry. Překonáváme sami sebe. Jedeme dál. A vždycky trochu jinak, než jsme předpokládali, a nakonec lépe, než jsme vůbec čekali. Letošní ročník MÁME VYBRÁNO je od počátku poznamenán koronavirovou krizí – zavřela lidi doma ve chvíli, kdy jsme je chtěli pozvat na jarní konferenci. Obsadila veškerý mediální prostor a ušlapala všechno okolo sebe. Stala se hlavním tématem na krajských úřadech v době, kdy jsme se chtěli ptát, jak samosprávy pomáhají obnovovat drobné památky, COVID-19 utlumil diskuzi o našem kulturním dědictví. A přesto: konference byla a úspěch měla nečekaný. Posadili jsme hosty před jejich domácí počítače a promluvíli k nim pomocí videorozhovorů. V soutěži hlasovaly tisíce lidí a zaměstnanci krajů našli chvíli, aby se podělili o své zkušenosti, popsali aktuální dotační programy nebo představili klenoty, které jsou u nich a nikde jinde. Výsledkem, který překonal sám sebe, je tento bulletin MÁME VYBRÁNO – je v něm všechno, co jsme chtěli, a ještě něco navíc. Ať vás baví a je vám milým průvodcem světem financování památek.

Jan Štifter



## KRÁTKÉ ZPRÁVY

### ZÁCHRANA OPOMÍJENÝCH PAMÁTEK

Nadace Občanského fóra pravidelně vyhlašuje grantový program Opomíjené památky. Je určen pro drobnou architekturu, jako jsou například boží muka, kapličky, samostatně stojící sochy nebo smírčí kříže. Současně financuje záchranu regionálních památek se zvláštním významem pro místní obyvatele. Program Památky a zdraví, který



nadace také každoročně připravuje, se soustředí na obnovu staveb zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek a zároveň je v nich poskytována sociální a zdravotní péče.

[www.nadaceof.cz](http://www.nadaceof.cz)

### DÁRCOVSKÁ PLATFORMA

Finanční prostředky na obnovu památek lze získávat z nejrozličnějších zdrojů. Kromě dotací, veřejných sbírek to mohou být například i dary. On-line darování v České republice zprostředkovává platforma Darujme.cz, která poskytuje bezpečný nástroj k tomu, aby zájemci mohli

jednoduše požádat o dar a udržovat vztah se svými dárci. Jedním z velmi úspěšných byl v roce 2020 projekt neziskové organizace Kolínský klášter – centrum spirituality a duchovních cvičení. Během krátké doby se podařilo překročit cílovou částku a vybrat více než 900 tisíc korun. Prostředky budou využity na opravy a provoz památky.

[www.darujme.cz](http://www.darujme.cz)

### DOBROVOLNICKÉ AKCE

Spolek Omnium se dlouhodobě věnuje záchraně ohrožených památek. Kromě dalších aktivit pravidelně pořádá cyklus krátkodobých workcampů pro dobrovolníky. Jejich cílem není provádění odborných

prací nebo náročných stavebních projektů, ale zajištění běžné údržby památek a krajiny. Aktivita jsou cíleny na obnovu konkrétních historických staveb a zároveň poznávání regionu a jeho historie. V minulých letech byly workcampy zaměřeny například na regiony Broumovska a Podbořanska.

[www.omniumos.cz](http://www.omniumos.cz)

### PAMÁTKY V KRAJINĚ

Drobná architektura neodmyslitelně patří k české krajině. Často však leží na okraji zájmu veřejnosti a mnohdy není jednoduché zajistit záchranu zchátralých objektů. Nadační fond



Adopce památek pomáhá vlastníků s financováním a nabízí také administrativní a stavebně-technickou podporu při obnově a údržbě. Podporuje záchranu kalvárií, křížků, zvoniček, soch, božích muk a dalších drobných staveb. Zaměřuje se především na památky, kterým by v blízké době hrozil zánik, ale také těch, které již byly zničeny, pokud se u nich dochovala dokumentace umožňující jejich obnovu na původním místě.

[www.adopcepamatek.cz](http://www.adopcepamatek.cz)



## ROZHOVOR

# Drobnou památkou naší doby bude oxid uhličitý

**Václav Cílek měl být hostem konference MÁME VYBRÁNO, ale z časových důvodů z toho sešlo. Tak jsme se nakonec vydali za ním – na chalupu, na kafe v zahradě, do které vstupuje les a kde je těžké rozlišit, co upravil člověk a co už tvoří po svém příroda. Rozhovor o drobných památkách odkryl nečekané souvislosti: od křížků a kapliček jsme dopluli k partnerským krizím nebo škodlivosti wi-fi.**

**Drobné památky vnímáme jako dědictví minulosti. Co bude pro budoucí dědictvím naší současnosti?**

Začal bych trochu zešíroka a na vaši otázku odpovím později. Když jsem o drobných památkách přemýšlel, došlo mi, že je to vlastně velmi oblíbený druh památky. Opravit křížek nebo kapličku není nad síly jednotlivce. Zároveň se v nich projevuje husitská povaha: Češi nemají rádi bohaté lidi a mocnou církev, do kostela by nešli, ale kapličku opraví. Tahle husitská povaha určitě existovala už před Husem.

Vztah k drobným církevním památkám do určité míry ani nesouvisí s vírou. Souvisí s pamětí, zakotvením a dobrým typem tradice. Bývá v nich malý příběh, často neznámý. Většina drobných památek ani není moc hodnotná, vznikla v rozmezí let 1870–1920. Ale to jsem chtěl jen tak na úvod, co se mi honilo hlavou, než jste přišel. Naši dobu může připomínat poslední stojící telefonní budka. Nebo vesnický kulturní dům, krychlová architektura ze 60. let.

**Nejsou tohle ale už také symboly minulosti?**

Tahle doba je hodně virtuální. Stavby se dělají americkým recyklovatelným způsobem, investice na nějakých 40 let. I v literatuře málokdo uvažuje o tom, že by se romány mohly číst za 100 let, texty vznikají teď a pro teď. Devatenácté století ještě uvažovalo jinak, zahrnovalo do svého myšlení několik dalších generací.

TEXT JAN ŠTIFTER  
FOTO PETR ZIKMUND, BUDLIVE



„PŘÍKLADEM MŮŽE BÝT LINDLEYOVA KANALIZACE, KTERÁ DRŽÍ – WILLIAM HEERLEIN LINDLEY OBCHÁZEL CIHELNY, MLÁTIL DO CIHEL A ZKOUŠEL, CO UNESOU.“



„NAŠI DOBU MŮŽE PŘIPOMÍNAT POSLEDNÍ STOJÍCÍ TELEFONNÍ BUDKA.“

### Třeba po nás nezbyde nic.

Což možná ani nebude na škodu. Mar-ně přemýšlím, co by mohlo vydržet. Středověké hrady nebo kostely se osvědčily, vyměníte okna nebo střechu a budova drží. Ale z dnešních věcí? I most už je spotřební zboží. Zůstanou některé tunely. Pár vil. V záplavě podprůměrné katalogové architektury českých předměstí je tu a tam vynikající vilka, o kterou budou další generace pečovat.

### Má každý dům svou konečnost?

Šel jsem s americkými studenty po Karlově mostě a jedna studentka tam řekla: Vůbec nevím, jak se budu moct vrátit do svého papundeklového města. Myslela tím dřevotřískové tabule, na kterých jsou nalepené kamenné obklady a které tvoří její domov nebo širší zástavbu. Taková města zaniknou velmi rychle. Málokdo staví na delší dobu a málokdo má přístup k tak trvalému materiálu. Příkladem může být Lindleyova kanalizace, která drží – William Heerlein Lindley obcházel cihelny, mlátil do cihel a zkoušel, co unesou. Jeho cihly vydržely víc než beton ze 70. let. Ale všechno jednou zmizí, všechno má svou konečnost.

### Pojďte ještě chvilku přemýšlet o tom, co nás bude symbolizovat pro příští generace...

Je tu pár nových kašen na náměstích. Některé pomníky vypadají jako kov, ale je to patinovaná umělá hmota. Hodně věcí se dnes tváří jinak, než ve skutečnosti jsou.

### Tím odkazem naší doby ale nemusí být architektura.

Co kdyby památkou na nás byly odpady? Co třeba oxid uhličitý v atmosféře, který se bude odbourávat pár tisíc let? Drobná památka na naši dobu.

### Třeba je to právě ono.

Zůstane tady jako viditelné svědectví naší doby, a zároveň je to těžko uchopitelné, skoro až virtuální, to by mohlo skutečně vystihovat naši přítomnost. Zůstanou přírodní kouty a bude se rozvíjet nová divočina, zarůstající dvorky a předměstí, plochy, které nemají ekonomické využití. Mohou zůstat vodní díla a úpravy řek, pokud budou nepravdivé, příroda je přepracuje a nebude tam lidská ruka už viditelná. Příroda rychle pohltí i lomy na kámen. Mimochodem, Českou republiku čeká nedostatek kamene, nové lomy nevznikají a staré se dotěžují.

### Může nedostatek kamene ohrozit jednou i boží muka v krajině? Jsou sloupky těžitelné?

Toho bych se neobával. I když člověk nikdy neví. V Asii teď řadí mafie, která se specializuje na písek, ve stavebnictví je ho nedostatek.

Boží muka vznikala jako poděkování za uzdravení nebo návrat z války. Umíme pořád takhle trvale děkovat? Tenhle způsob uvažování je nám vzdálený. Dnešek uznává emoce, které jsou velké, viditelné a dají se nafilmovat. Emoce typu vděčnost je velmi silná, ale nenápadná a těžko ji vizualizujete.

Proto zažíváme odklon od silných, ale neviditelných emocí. Zároveň slovo vděčnost a děkování neradi používáme – nechceme být nikomu zavázání. Máme pocit, že tím přicházíme o kus vlastní svobody. Proto si na vděčnost moc nehrajeme. Má to dopady, že muži a ženy si méně vyznávají lásku, a cítí se pak víc nešťastní. Existují na to celé výzkumy. Je to právě proto, aby nebyli svázání a vázaní, aby si mohli dělat, co chtějí.

### Takže děkujeme...

...ale nikomu to neříkáme.

### Nebyla i boží muka do určité míry exhibice? Co když chtěl sedlák nebo chalupník ukázat, že na to věčné poděkování má?

Každá architektura má v sobě složku sebe prezentace nebo sebe reprezentace. To nikdy neoddelíte. Zámek musí být velký, ale zároveň krásný. Soupeříte se sousedním magnátem velikostí i krásou. Touha po harmonii je typická pro naše předky až do 19. století. Ve 20. století pak velikost nad krásou vítězí.

### Stavěli naši předkové boží muka pro sebe, pro své okolí, nebo nakonec pro nás? Mohly být od počátku odkazem a vzkazem pro pozdější dobu?

Existuje něco jako sociální norma. Tedy to, co je v danou chvíli běžné. Ukrývá v sobě emoce a informace. Boží muka odpovídala duchu doby, oni o tom snad ani víc nepřemýšleli. Hodně věcí člověk dělá, aniž by je



„MÁM RÁD DROBNÉ PAMÁTKY. KAŽDÝ JE MÁ RÁD. O DVĚ VESNICE DÁL JE ČLOVĚK, KTERÝ SI NA ZAHRADU ODNÁŠÍ MILNÍKY, ABY JE NIKDO NEUKRADL.“

do detailu promýšlel. Moji studenti někdy v 90. letech řekli: Postavíme kámen. Tenkrát se ještě hodně stavěly menhiry. Ptal jsem se jich proč. Oni ale nevěděli, říkali jen, že je to dobrý nápad. Takže možná bych v tom nehlédl víc, než v tom skutečně je. Zároveň si ale musíme říct, jaká boží muka máme na mysli. Jsou to památky šesti století a musíme v nich rozlišovat. Lidé před námi určitě uvažovali méně z hlediska individua a víc z pohledu celého rodu.

### Dokážeme těm lidem vůbec porozumět? Mám pocit, že náš myšlenkový svět je téměř nespojitelný s myšlenkovým světem lidí z 19. století. A zároveň přemýšlím o tom, jestli lidé z 19. století úplně stejně nerozuměli lidem třeba ze 17. století, jestli se jen neopakují historie.

Věřím, že lidé 19. století lidem 17. století rozuměli. V roce 1900 žilo ve městech přibližně šest procent lidí, všichni ostatní byli doma na venkově. Venkov mezi pravěkem a průmyslovou revolucí byl stabilní, stejný. Až první světová válka lidem vnukla myšlenku, že se nemusí cítit jen jako vesničani, ale že ještě existuje národ. Naši předci svým předkům rozuměli, jedli podobný chleba a používali podobné nástroje, svět vyžadoval podobné zacházení. Až pak rok, dejme tomu, 1960 všechno mění, nastává nová civilizační fáze, která teď pravděpodobně končí.

### Co přijde?

V New York Times psali, že budoucnost

neexistuje. Lidé se budou vracet na venkov, je tu tendence rukodělnosti, mladí lidé, i když zatím menšina, už vidí hodnotu v tom, co sami vyrobí, protože koupit můžete všechno. Pomalu se probouzí zahrádkářské hnutí. Není to návrat absolutní, ale návrat alespoň některých motivů starého světa.

### Má smysl opravovat památky v místech, kde pro ně není budoucnost? Z vysídlené vesnice zůstal kostel, ale už nemá svoje duše. Pro koho takový kostel zachraňujeme?

Otázka kostelů je obecně znepokojivá. I když jsme ateistický národ, nejsme úplně nakloněni tomu, aby se z chrámů stávaly knihovny nebo obytné domy. Stejně tak nás ale znepokojuje rozbitá kaple nebo povalený křížek. Opravou památce dáme dalších 100, 200 let života, a i kdyby pak měla spadnout, ta investice nebyla tak ohromná, aby to nedávalo smysl. Když se podíváme na to, kolik peněz jde do dálnic nebo letišť, nemusíme vůbec řešit, že by někde šly zbytečné peníze do kulturního dědictví. Vždycky je v tom úhel pohledu. Čtu environmentální časopisy a v jednom, dobře recenzovaném, je poměrně velký článek o škodlivosti wi-fi. Text podložený argumenty, který dokazuje, že wi-fi poškozuje lidský organismus. Ale nikdo to vlastně nereфлекtuje. Wi-fi stále vnímáme jako největší dobrodiní, obzvlášť v době koronaviru. Nechceme na připojení měnit pohled, nemáme o takové zjištění zájem. Ale co když za



„CO KDYBY PAMÁTKOU NA NÁS BYLY ODPADY? CO TŘEBA OXID UHLÍČITÝ?“

pár let tuhle studii zase vytáhneme a ucítíme potřebu věci vidět jinak, pak si skutečně připustíme, že wi-fi také škodí. Synovec Sigmunda Freuda učil v Americe ženské kouřit pod heslem, že cigareta je pochodeň svobody.

Kouřily soběstačné, moderní ženy, kouřily jen proto, aby ostatním ukázaly, jak jsou emancipované. Symbolika se mění. Více to vidíme na západě, kde se masově likvidují památníky. Když se něco děje se symboly, děje se něco se základem společnosti. Ale to už se zase dostávám pryč.

### Tak ještě na skok k drobným památkám.

Mám rád drobné památky. Každý je má rád. O dvě vesnice dál je člověk, který si na zahradu odnáší milníky, aby je nikdo neukradl.

### A sám je krade.

No jasně že jo!

### Každý je má rád – to je zajímavý pohled. Málokdo je vidí negativně. Tolik věcí není, které má každý rád.

Analogie k nim jsou hnusné křížky kolem silnic a dálnic. Jezdíte pak hřbitovem.

### Drobné památky jsou dnes stlučené z kusu dřeva a ověncené pneumatikou.

Určitě to nebude trvalé dědictví naší přítomnosti, ale taky to o nás něco vypovídá. Jak se smiřujeme se smrtí. A na chvíli to tady po nás taky zbyde. ■



OBNOVENÝ HRBITOVNÍ KŘÍŽ V KRUHU V PODBEZDĚZI



ZVONIČKA VE VESELÍ U CHCEBUZE PŘED REKONSTRUKCÍ



ZVONICE PO OBNOVĚ

## FINANCOVÁNÍ

# Drobné památky a jejich andělé strážní

**U projektů obnovy kulturního dědictví je vždy důležité zvážit vícezdrojové financování. Mnohé dotační tituly tento přístup navíc i vyžadují ve svých pravidlech. Kromě zmíněných dotací je jednou z možností vyhlášení veřejné sbírky, ale lze využít také méně tradiční způsoby získávání prostředků pro záchranu památky.**

Jako příkladnou ukázkou lze zmínit obnovu zvonice v obci Veselí u Chcebuze nedaleko Štětí na Mělnicku. Její poslední celková rekonstrukce byla provedena patrně ještě původním německým majitelem. Cílem nedávného restaurátorského zásahu, který iniciovalo město Štětí, bylo uvedení zvonice do takové podoby, kterou měla v době svého vzniku, a to patrně v 18. století.

„Asi před třemi lety oslovil městský úřad ve Štětí majitel pozemku, na kte-

rém zvonice stojí, s tím, že by ji daroval městu,“ říká zástupce Štětí Radek Kulhánek. Na základě restaurátorského průzkumu Radomila Šolce došlo citlivým způsobem k obnově jejího tvaru a barevnosti. Zvon se závěsem a vrcholovým křížkem byl po odborném zásahu na své místo osazen letos na jaře. Cena za opravy zvonice byla 247 250 korun. Opravu zaplatilo město Štětí ze svého rozpočtu za finanční pomoci Ústeckého kraje ve výši 50 tisíc korun. Obnova zvonice uspěla za Ústecký kraj v soutěži Památka roku 2019 v kategorii Malé rekonstrukce, kterou pořádá Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska.

Na rozhraní Středočeského a Libereckého kraje se údržbou drobných sakrálních památek v oblasti Kokořinska dlouhodobě zabývá Okrašlovací spolek Pšovka. „Zásadní pohnutkou pro naše konání byla velká láska a úcta ke krajině, kde rádi trávíme čas. Většina členů spolku byla také nespokojena s přetrvávajícím nezájmem státu, obcí i některých občanů o obnovu kulturní krajiny, která byla poznamenána dobou těsně po 2. světové válce, ale i následně desítkami let komunistické nadvlády,“ vysvětluje předseda Pšovky Josef Paclt.

Cílem sdružení je současně oslovovat veřejnost, která by měla zájem spolupodílet se na aktivitách neziskové organizace. Vedle velkého množství obnovených kaplí, křížků, kostelů, skalních výklenků, studánek nebo pramenů vydali publikace Putování s říčkou

Pšovkou Kokořinskem, Pověsti z území obce Blatce nebo soubor 12 pohlednic zachycujících průřez čtrnáctileté činnosti Pšovky.

Díky snaze spolku byla například v nedávné době dokončena v malé obci Kruh na Českolipsku obnova klasicistního hřbitovního kříže z první poloviny 19. století. Největším problémem se staly cihelné výpravy a koroze. Zejména poškozená hlavička prošla rozsáhlým restaurátorským zásahem, zahrnujícím především odstranění usazenin, novodobých betonových vrstev a mečů. Restaurátor a kamenosochař Miroslav Kroupa kříž vyzvedl, podezdil a upravil obvodové kamenné včetně klekátka do původního stavu. Litina kříže byla Martinem Šerákem očištěna od korodujících vrstev, vytmelená a opatřena několika nátěry.

„Při rekonstrukci bylo zjištěno, že pod terénem jsou ještě dva stupně soklu s klekátkem, proto byl celý objekt speciálním mechanismem vyzvednut nejmeně o čtvrt metru. Dále scházela čtvrtina hlavičky s vejcovcem, chybějící část byla proto doplněna umělým pís-kovcem a přímo na místě opět vysekána tradičním způsobem sochařskými dlat-



METEOROLOGICKÝ SLOUP PŘED ODJEZDOVOU HALOU MASARYKOVA NÁDRAŽÍ V PRAZE

ky. Práce byla obecně poměrně složitá a dlouhodobá,“ upřesňuje restaurátor.

Pomocí snahy všech zúčastněných se podařilo dohledat a obnovit také zbytek paprsků a tabulka INRI. Zlacení provedla restaurátorka Irena Gosmanová. Na závěr byl členy spolku upraven okolní terén. Obnova realizovaná pod dohledem pracovníků památkové péče obdržela příspěvek z grantového programu ČSOB pomáhá regionům ve výši 50 tisíc korun. Další náklady zajistili drobní dárci a 23 % z celkové částky financoval spolek z vlastních zdrojů. Římskokatolická církev jakožto vlastník a obec se na procesu rekonstrukce finančně nepodílely ani symbolicky.

V loňském roce byla na opačném konci republiky dokončena rekonstrukce výklenkové kapličky z druhé poloviny 18. století v Mařaticích u Uherského Hradiště. Obnova kaple nedaleko místního hřbitova zvítězila za Zlínský kraj v soutěži Památka roku 2019 v kategorii Malé rekonstrukce, kterou pořádá Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska. Majitelem kapličky se v roce 2018 stalo město Uherské Hradiště, kdy zchátralou památku převzalo od soukromého majitele. Její využití se nezmění, stále zůstává hodnotným prvkem drobné sakrální architektury v krajině.

„Najít peníze na obnovu památek není vždycky jednoduché, ale neméně náročné je najít řemeslníky, kteří jsou ochotní a schopní na chvíli zapomenout na moderní technologické možnosti a navázat na tradiční postupy našich předků. V případě této kapličky to byla cesta k tomu, aby byla zachovaná nejen hmota památky, ale především její autenticita,“ říká starosta Uherského Hradiště Stanislav Blaha. Přestože se nejedná o kulturní památku, prošla drobná stavba důkladným procesem obnovy za přispění restaurátora Tomáše Martináka.

Obnova proběhla za přispění dotace Zlínského kraje v Programu na podporu stavební obnovy a restaurování kulturních památek a památek místního významu ve výši 98 700 korun. Celková částka za stavební práce byla téměř 364 000 korun, restaurování sošky Panny Marie Lurdské v nice pak vyšlo na 16 100 korun.



POHLED NA OPRAVENOU KAPLI V MAŘATICÍCH

Drobné památky ale nejsou jen sakrální prvky v krajině. Mohou jimi být například pozůstatky historických cest ztělesněné především kamennými patníky. Před poškozením stěn, nároží nebo vjezdů městských paláců sloužily takzvané ochranné patníky. Po rozvoji automobilové dopravy na přelomu 19. a 20. století ztratily tyto prvky svůj význam.

Stejně tak pozoruhodným prvkem jsou mimo jiné i historické meteorologické a povětrnostní sloupy. Ty s příchodem moderních technologií ztratily rychle svůj účel a dodnes se jich zachoval jen minimální počet. Jen málokdy tak upoutají pozornost kolemjdoucích. Například v hlavním městě se dochovaly již pouze dva z původních devíti meteorologických sloupů.

Zdánlivě neviditelné stavby, o které se dosud nikdo nestaral, začala před časem obnovovat společnost Czech National Trust. „Vybrali jsme celou skupinu památek nazvanou Malé poklady pražských ulic a sloupky jsou jedním z projektů,“ zmiňuje projektová manažerka organizace Eva Heydová. Dosud obnovili kamenný sloupek na Vítězném náměstí v Dejvicích, který opět ukazuje všechny údaje včetně přesného času. V současnosti se chystá rekonstrukce tohoto cenného prvku stojícího před historickou odjezdovou halou Masarykova nádraží. Veškeré náklady s obnovou spojené jsou hrazeny z vlastních zdrojů organizace. ■

TEXT KRYŠTOF HAVLICE  
FOTO KRYŠTOF HAVLICE, MĚSTO ŠTĚTÍ,  
MĚSTO UHERSKÉ HRADIŠTĚ



ALEŠ KOZÁK VYBÍRAL MEZI ZAMĚŠTNÁNÍM A VLASTNÍM PROJEKTEM, TAK VZNIKL INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU.

## ROZHOVOR

# Aleš Kozák: Věřím v sílu malých darů

**MÁME VYBRÁNO v novém kabátě: konference byla letos on-line, soutěž dvoukolová. A příští rok bude jubilejní. Spousta témat a práce pro ředitele Institutu pro památky a kulturu Aleše Kozáka. Jaká je historie projektu, jaká budoucnost? A jak se do dalších ročníků obtiskne letošní zkušenost s koronavirem?**

**Aleši, nedávno jste vyhlásili výsledky soutěže. Jste vy osobně soutěživý typ?**

Jak kde, jak kdy. Když jsem závodil na kole, šlo mi o výsledek. V práci to mám jinak, tam jsem týmový hráč, mám rád kolem sebe partu lidí a nestojím o to, porovnávat se s ostatními nebo být nejlepší. Týmová souhra je cennější než úspěch jednotlivce. Ale při hře je jeden na jednoho je to jinak. Když hraju s manželkou ping-pong, což je naše oblíbená zábava, chci ji porazit.

**Kdo vyhrává?**

Zatím já, ale mám jen těsný náskok.



SBORNÍKY Z KONFERENCÍ

**Míváte v životě rychle vybráno?**

Dám hodně na intuici. Ne vždycky se všechno děje tak, jak bych si představoval. Někdy člověk vybere špatně nebo chce něco, co nakonec nevyjde, a nechá v tom ohromné úsilí. Ale i to je nakonec přínos, člověk se učí. Přežívá jí silné myšlenky. Tak se vlastně zrodil i Institut pro památky a kulturu, vybíral jsem mezi zaměstnáním a vlastním projektem a vybral jsem si dobře.

**Kdy vznikl projekt MÁME VYBRÁNO?**

To bylo v roce 2012, tehdy jsme dokončili evropský projekt na rozjezd redakce PROPAMÁTKY, který je sociálním podnikem. Provozovali jsme internetový portál a pořádali pravidelné podzimní konference. Uvědomil jsem si při tom, jaké informace v oblasti dotací a veřejných sbírek shromažďujeme a že jsou vlastně dost výjimečné. Ale neví o nich mnoho lidí. Tak mě napadla protiváha podzimní konference, a to konference čistě o financování památek, která na rozdíl od podzimní nebude putovat. Místo pro tohle setkávání a inspiraci jsme našli v barokním refektáři dominikánského kláštera v centru Prahy. Každé jaro, každý rok.

**MÁME VYBRÁNO dnes tvoří neoddělitelná trojice: konference, soutěž a bulletin. Na startu v roce 2012 tedy stála jen konference?**

Konference a soutěž. Název MÁME VYBRÁNO vymyslel tehdejší šéfredaktor Jan Červinka. Líbí se mi, stále si drží obsah, lidé ve sbírkách vybírají peníze na bohuľibé projekty a vybíráme také my, třeba zajímavé hosty na konference.



TIŠTĚNÝ BULLETIN JE DNES UŽ TRADIČNÍM PROJEKTEM, KTERÝ PODPORUJE VĚTŠINA KRAJŮ.

**Jaký je Aleš Kozák dárcem?**

Podporuji nejen veřejné sbírky, ale obecně projekty, které dávají smysl. Nemusí jít nutně o oblast kulturního dědictví. Přispívám do míry, kterou mi dovoluje osobní rozpočet. Některé organizace podporuji dlouhodobě a pravidelně, u jiných je to spontánnější. Před Vánocemi se v rodině domlouváme, komu pošleme peníze. Naposledy mě oslovil projekt Paměti národa. Věřím v sílu malých darů, je to podobné jako u voleb, kde jeden hlas neznamená nic, ale tisíce a statisíce hlasů ovlivní směřování celé země na několik let.

**Jsou Češi národem dárců?**

V projektu MÁME VYBRÁNO dnes evidujeme necelých 300 sbírek, které se věnují památkám a kulturnímu dědictví. Před 10 lety jich přitom bylo asi 120, takže nárůst je ohromný. Lidé na sbírky reagují. A to se bavíme o sbírkách, kde nejde o život – když se stane katastrofa, která vyžaduje humanitární zásah, chuť pomoci ještě roste. Za úspěšnými sbírkami stojí vždycky lidé, kteří věří tomu, co dělají, a dokážou ten pocit přenést dál.

**Co stojí za úspěchem finančně nejúspěšnějších sbírek? Je to hlavně marketing?**

Jejich pořadatelé musí mít především důvěru a umět komunikovat. Takže ano, také marketing.

**Čím se letošní kolo soutěže lišilo od ostatních?**

Letos poprvé jsme hlasování rozdělili

li do dvou kol. V prvním kole veřejnost hlasovala pro všechny aktuální sbírky, do druhého kola pak postoupili krajsí vítězové. Mezi ně rozdělujeme částku 100 tisíc korun, a tak každý hlas má svoji cenu.

Výrazně jiná oproti předchozím ročníkům byla letošní konference MÁME VYBRÁNO. Kvůli epidemii koronaviru se přesunula do on-line prostoru.

Reagovali jsme tak na aktuální situaci. Chceme se ale vrátit k živým konferencím, nabízejí možnost poznat se a předávat si informace. U videa neprožijete to, co v reálném prostoru se skutečnými lidmi. Ale byla to pro nás inspirace a zkušenost.

**Co si z toho berete pro další roky?**

Poznali jsme, že bychom chtěli i v průběhu roku natáčet rozhovory s lidmi, kteří mají k tématu památek co říct. Objevili jsme zajímavý formát. Ale konference jako taková má zůstat o setkávání se v prostoru dominikánského kláštera, kde si odpočinete od běžných starostí a potkáte lidi, se kterými máte společné téma.

**Čeká vás 10. ročník, to znamená, že konference už spotřebovala 10 témat. Mohou témata dojít?**

Toho se nebojím, máme stále spoustu dobrých nápadů. K některým tématům se navíc můžeme po čase vrátit a rozvíjet je. Pole financování je široké. Sám jsem zvědavý, pro jaké téma příštího jubilejního ročníku se rozhodneme.



PŘÍŠTÍ TÉMA KONFERENCE – PAMÁTKY A MÉDIA?

**Ještě nevíte?**

Jak jsem říkal, mám rád, když věci vznikají v týmu. Téma řešíme. Finální rozhodnutí ještě není, ale mě už několik možností napadá.

**Zkuste být konkrétní.**

Mohli bychom se věnovat médiím a jejich roli při financování památek. Média hýbou světem, kdo má informace, je vždycky o krok napřed. Témat je spousta: tradiční média, sociální sítě, tahle konference by mohla dát lidem spoustu praktických rad. Budeme mít jubileum, a tak už nyní hledáme pro 10. ročník významné partnery. Pozveme i velmi zajímavé hosty, kteří téma zprostředkují veřejnosti. Takže média jako hlavní téma u mě osobně zatím vyhrává – ale třeba to dopadne jinak, vyplatí se nás sledovat. ■

## INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU

- neziskovou organizaci založil v roce 2007 Aleš Kozák
- od roku 2010 provozuje internetový portál PROPAMÁTKY, o dva roky později začal vycházet stejnojmenný tištěný časopis
- Institut pořádá odborné konference, soutěž MÁME VYBRÁNO, zaměřuje se na osvětu v oblasti památkové péče
- zaměstnává lidi s hendikepem, kteří by jinak obtížněji hledali pracovní uplatnění



GLORIET V PODĚBRADECH



BUSTA JANA KUBIŠE PŘED RODNÝM DOMEM



V MARKVARTICÍCH VRACÍ ZAŠLOU KRÁSU ZDEJŠÍM VARHANĚM.



V BOROTÍNĚ OBNOVUJÍ BAROKNÍ STATEK.

## SOUTĚŽ

# V soutěži vyhrál poděbradský Gloriet

**Gloriet v Poděbradech, rekonstrukce domu Jana Kubiše v Dolních Vilémovicích a oprava varhan v Markvarticích. To jsou vítězové letošní soutěže veřejných sbírek MÁME VYBRÁNO. Hlasování bylo poprvé rozdělené do dvou kol, 14 krajských finalistů si rozdělují částku 100 tisíc korun.**

TEXT JAN ŠTIFTER  
FOTO ARCHIVY ORGANIZACÍ

Dobrá sbírka má příběh a poslání. Stojí za ní lidé, kteří věří, že to, co dělají, dává smysl. A pak ten pocit okolo sebe šíří. Taková kombinace vystřelila na přední pozice finalisty soutěže MÁME VYBRÁNO. Výsledky vyhlásil pořadající Institut pro památky a kulturu 15. září

v prostorách barokního refektáře dominikánského kláštera v Praze.

Hlasování veřejnosti bylo letos poprvé rozdělené do dvou kol, z 289 sbírek postoupilo 14 krajských finalistů. Ti pak během letních prázdnin usilovali o přízeň tisíců hlasujících.

Nejvíce bodovala obnova kulturní památky altánu Gloriet v Poděbradech, na druhé pozici se umístila rekonstrukce rodného domu válečného hrdiny Jana Kubiše a třetí místo obsadila oprava varhan v kostele sv. Jiří v Markvarticích.

Mezi 14 krajských finalistů putuje částka 100 tisíc korun, rozdělena bude podle počtu hlasů pro jednotlivé sbírky.

„Sbírkám pomáhá už jenom to, že se o nich mluví – a veřejné sbírky jsou v České republice stále velké téma. Lidé rádi přispívají na projekty, se kterými se umí ztotožnit, nebo mají pocit, že právě tam jejich peníze dokážou pomáhat. Finančně nejúspěšnější sbírka dokázala nashromáždit téměř osm milionů korun,“ říká ředitel Institutu pro památky a kulturu Aleš Kozák.

Čestné uznání obdržela Agentura pro rozvoj Broumovska, z.s., za dlouhodobý přístup a různorodost při financování zachrany kláštera a okolních památek a POST BELLUM, o.p.s., za crowdfundingovou kampaň na novou aplikaci Paměť národa pro 21. století.

## VÝSLEDKY SOUTĚŽE:

### Cena veřejnosti 2020

1. STŘEDOČESKÝ KRAJ, PODĚBRADY  
OPRAVA A OBNOVA KULTURNÍ  
PAMÁTKY ALTÁNU GLORIET  
A TERASY
2. KRAJ VYSOČINA, DOLNÍ  
VILÉMOVICE  
REKONSTRUKCE RODNÉHO DOMU  
JANA KUBIŠE
3. KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ,  
MARKVARTICE  
OPRAVA VARHAN V KOSTELE  
SV. JIŘÍ
4. JIHOČESKÝ KRAJ, BOROTÍN  
OBNOVA BAROKNÍHO  
HOSPODÁŘSKÉHO STATKU STARÝ  
ZÁMEK
5. PLZEŇSKÝ KRAJ, KLATOVY  
OBNOVA KAPLE A KŘÍŽOVÉ CESTY
6. LIBERECKÝ KRAJ, SMRŽOVKA  
REKONSTRUKCE KOSTELA SV.  
ARCHANDĚLA MICHAELA
7. KARLOVARSKÝ KRAJ, BEČOV NAD  
TEPLOU  
OPRAVA VARHAN, VITRÁŽOVÝCH  
OKEN A ODVODNĚNÍ KOSTELA  
SV. JIŘÍ
8. HLAVNÍ MĚSTO PRAHA  
OBNOVA PRAŽSKÉHO POMNÍKU

9. ZLÍNSKÝ KRAJ, ZDISLAVICE  
OBNOVA HROBKY A KAPLE,  
VYBUDOVÁNÍ PAMÁTNÍKU  
M. E. ESCHENBACHOVÉ

10. MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ,  
FULNEK  
KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

11. ÚSTECKÝ KRAJ, LIPOVÁ  
ZÁCHRANA A REVITALIZACE  
ZÁMKU

12. OLOMOUCKÝ KRAJ, HORNÍ ÚDOLÍ  
OBNOVA KAPLE SV. ANNY

13. JIHO-MORAVSKÝ KRAJ,  
PASOHLÁVKY  
KOSTEL SV. LINHARTA

14. PARDUBICKÝ KRAJ, KOČÍ  
KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE

## Finančně nejúspěšnější sbírky

1. Výroba makety historického  
letounu JUNKERS F13  
Vyhlašovatel: Nadace Tomáše Bati  
Vybráno: 7 703 713 Kč
2. Rekonstrukce kostela Nejsvětější  
Trojice v Čimelicích  
Vyhlašovatel: Římskokatolická  
farnost Čimelice  
Vybráno: 3 432 113 Kč

3. Výstavba varhan ve farním kostele  
v Radešinské Svratce  
Vyhlašovatel: Římskokatolická  
farnost Radešinská Svratka  
Vybráno: 2 401 347 Kč

## Cena redakce

1. ZO ČSOP Alter meles  
Oprava a restaurování kostela  
sv. Bartoloměje v obci Přílezy
2. Spolek Přátelé Zahrádky  
Opravy, restaurování a vybavení  
kostela sv. Víta v Zahrádce
3. KČT, odbor Beskydy  
Stavební úpravy a vybavení  
interiéru chaty Prašivá

## Čestné uznání

**Agentura pro rozvoj Broumovska, z.s.**  
Uděleno za dlouhodobý přístup  
a různorodost při financování zachrany  
kláštera, ale i okolních památek

**POST BELLUM o.p.s.**  
Uděleno za crowdfundingovou kampaň  
na novou aplikaci Paměť národa pro  
21. století



František Illek



Marek Musil

VÝSTAVBA OSADY BABA PŘED ZAHÁJENÍM VÝSTAVY V ROCE 1932

## HLAVNÍ MĚSTO PRAHA

# Oceněný klenot funkcionalismu na pražské Babě

**Jako součást mezinárodního projektu Werkbund Estates in Europe 1927–1932 získal obytný soubor vil v pražské památkové zóně na Babě nejvyšší ocenění pro památky – označení Evropské dědictví (European Heritage Label). Ocenění je udělováno pamětihodnostem, které oslavují a symbolizují evropskou historii a ideály.**

PRAHA  
PRAHA  
PRAHA  
PRAHA

Již roku 2013 došlo ke znovupropojení zástupců všech šesti lokalit, v nichž se podařilo na přelomu 20. a 30. let 20. století realizovat experimentální obytné soubory. V rámci pracovní sítě představitelů Stuttgartu, Brna, Prahy, Vratislavi, Curychu a Vídně probíhala živá výměna informací týkajících se péče o hodnoty těchto jedinečných architektonických souborů i jejich

dalšího směřování a nových funkcí. Intenzivní spolupráce vyústila v roce 2016 v realizaci velké výstavy Ces- ta k modernitě. Sídliště Werkbundu 1927–1932 v Muzeu architektury ve Vratislavi. Vyvrcholením společného úsilí pětice měst pod vedením Stuttgartu (s výjimkou Curychu) je pak aktuální získání významného evropského ocenění European Heritage Label.

### Praha drží krok s Evropou

Funkcionalistická vilová kolonie Baba má mezi pražskými vilovými čtvrtěmi specifické postavení. Jako jediná v metropoli byla postavena jako tzv. výstavní kolonie. V roce 1932, tedy v době zahájení výstavby, sloužila jako jakýsi katalog pro zájemce, kteří si chtěli koupit moderní dům.

První část souboru vil na Babě vznikla jako reakce na iniciativu německého Werkbundu (Svazu německého díla) v meziválečném období 1927–1932. Ten ve jménu funkcionalismu a levicového okouzlení z kolektivního bydlení razil progresivní a odvážný přístup k výstavbě moderních sídlišť (kolonií) pro široké vrstvy. Nabízel tak i řešení bytové krize ve velkých evropských městech. Záměrem výstavby byla jednoduchost, hygieničnost, cenová dostupnost i rychlost stavby díky převratné technologii železobetonového skeletu a prefabrikovaným materiálům, které je možné složit jako skládačku. Výsledkem intenzivního propojení a spolupráce mezi evropskými dílenskými svazy byly výstavy nové- ho bydlení.

První sídliště Weissenhof bylo před- staveno jako součást výstavy Die Wohnung ve Stuttgartu v roce 1927. Vzniklo podle návrhu dnes již legen- dárních architektů, jako jsou Le Corbu- sier, Walter Gropius či Ludwig Mies van der Rohe (mj. autor funkcionalistické vily Tugendhat v Brně). Následovaly výstavy představující výstavbu kolo- nie Nový dům v Brně, polská Vratislav představila bytový komplex WuWA, Curych zase sídliště Neubühl. Praha prezentovala výstavbu Baby a Vídeň svou výstavní kolonii, na níž se podílel též prominentní architekt Adolf Loos. Nastupující fašismus však nebyl vů- bec nakloněn společensko-politickým experimentům moderny. Baba měla štěstí – řadí se k nejzachovalejším souborům Werkbundu nepoškozeným během 2. světové války.

### Výjimečnost Baby

Osada Baba byla sice vystavěna jako jedna ze šesti dnes nejvíce ceněných obytných kolonií s cílem propagovat bydlení ve stylu funkcionalistické očištné estetiky, ovšem jako jediná je souborem individuálních vil soukro- mých investorů z řad tehdejších pokro- kově smýšlejících osobností pražské společnosti. Svaz československého díla v čele s architektem Pavlem Janá- kem zakoupil tříhektarový pozemek na dějvické Babě (mezi kostelem sv. Ma- těje a zříceninou Baba) a oslovil oso- bitou skupinu všestranných architektů a designérů moderny: Ladislava Žáka, Evžena Linharta, Františka Zelenku, Jana E. Koulu, Josefa Gočára či Hanu Kučerovou-Záveskou, Františka a Vác- lava Kavalírov, Františka Kerharta, Oldřicha Starého, Antonína Heythuma, Jaroslava Fišera, Josefa Fuchse a Oto- kara Fischela.

„Čtyři léta práce Svazu českosloven- ského díla – dějiny průkopnictví, které je třeba zaznamenat.“ Tak uvedl krát- kou historii kolonie rodinných domů v Praze na Babě, vystavěné v roce 1932, architekt Pavel Janák. Oldřich Starý ve stejné brožurce vydané k vý- stavbě osady Baba charakterizoval úsilí Svazu jako „pokus o spolupráci stavebníků s architekty pro uskuteč- nění dobrého obydlí, odpovídajícího názoru moderního člověka“. Díky spo- jení osvícených architektů, stavitelů a neméně progresivně uvažujících



Marek Musil

DŮM PALIČKA PROŠEL CITLIVOU REKONSTRUKCÍ.

investorů tak vznikl unikátní soubor moderních vil s terasami a plochými střechami šachovitěho rozmístění skýtající obyvatelům každé vily nád- herný výhled na panorama Prahy. Samozřejmostí byl i návrh zahrad a urbanistický návrh okolí. Jediným cizincem, který se podílel na první etapě výstavby na Babě, byl holand- ský avantgardní architekt Mart Stam. Stavitele Jiřího Paličku a jeho ženu, textilní výtvarnici Emilii, na výstavě ve Stuttgartu natolik okouzli, že si ho vyžádali pro návrh své vily. Vila Palička je dnes skvělým příkladem citlivého přístupu k renovacím těch- to architektonicko-urbanistických skvostů.

Během desítek let od svého vzniku se většina vil a jejich okolí dočkala řady citlivějších či méně citlivých proměn. Nezbytným předpokladem úspěš- nosti vzniku projektu Osada Baba byla zcela vzácná souhra architekta a stavebníka. Vzniklé kompromisy ale nikdy nebyly takového rázu, aby zcela narušily estetickou celistvost, která i po téměř 90 letech a mnoha necit- livých úpravách, stále nepřestává udivovat.

### Baba budoucnosti

Získání ocenění European Heritage Label je závazek, a proto již nyní pro- bíhají přípravné práce na vzniku nové koncepční studie Institutu plánová-

ní a rozvoje hl. m. Prahy na celkovou revitalizaci lokality Baba s odkazem na původní stav. Cílem studie je ve- dle zkvalitnění prostředí pro místní obyvatele také vytvoření zázemí pro návštěvníky s ohledem na co nejmenší rušení poklidného života obyvatel vil, obnova povrchů k maximálnímu po- sílení identity a charakteru obytného souboru. V neposlední řadě je úkolem studie i lepší ochrana Baby před ne- koordinovanými zásahy. Klenot jako Baba si nejvyšší úroveň péče rozhodně zaslouhuje. ■



SÍDLIŠTĚ WEISSENHOF, STUTTGART, DŮM OD LE CORBUSIERA. PLAKÁT Z KATALOGU CESTA K MODERNITĚ. SÍDLIŠTĚ WERKBUNDU 1927–1932



PAKOMĚŘICKÝ ZÁMEK PO OPRAVĚ



JINCE A HUŤ BARBORA

## STŘEDOČESKÝ KRAJ

# Památky Středočeského kraje a jejich obnova pro společenské využití

**Turistická sezona trvá jen třetinu roku, o památky je ale nutné pečovat neustále. Je potřeba je naplnit lidmi a jejich srdce zase vztahem k památce. Středočeský kraj dlouhodobě investuje do kulturního dědictví v rámci Programu obnovy kulturních památek určených ke společenskému využití.**

## Středočeský kraj

**TEXT** MGR. KATEŘINA PEŠATOVÁ  
BC. BLANKA ŠVARCOVÁ  
**FOTO** ODBOR KULTURY A PAMÁTKOVÉ PÉČE  
KRAJSKÉHO ÚŘADU STŘEDOČESKÉHO  
KRAJE

Kulturní dědictví na území České republiky je součástí národní historické paměti. Ať už se jedná o objekty zapsané v Seznamu kulturních památek České republiky, územní celky prohlášené za památkové zóny nebo rezervace, nebo o hmotné připomínky událostí, které lidé vnímají jako významné, určuje jejich hodnotu pro

společnost hloubka vztahu, kterou jsme si k těmto svědkům minulosti vytvořili. Vztah začíná vazbou a vazba vzniká informací. Vztah se buduje péčí a péče přináší stabilitu. Stabilitu v oblasti péče o kulturní památky pomáhá budovat veřejná správa.

Středočeský kraj provedl na podzim roku 2017 podrobnou analýzu stavu kulturního dědictví na svém území. Cílem bylo získat přehled o stavbách, které mohou mít význam pro rozvoj komunitního života v obcích, a o objektech, jež mohou přispět k rozvoji turismu. U vhodných objektů jsme prozkoumali, zda objekty nemají problematickou či nevyjasněnou strukturu vlastníků, a hledali takové, které jsou v současnosti využívány ve zlomku své celkové kapacity, často právě kvůli problematickému stavebnětechnickému stavu. Analyticky vygenerovaný soubor několika desítek památkově chráněných objektů a odhad finančního nákladu na jejich komplexní opravu a zprovoznění převzala hejtmanka Středočeského kraje Jaroslava Pokorná Jermanová.

## KLÍČOVÝ ROK: 2017

V září roku 2017 vyzvala hejtmanka starosty obcí, odborníky i správní orgány památkové péče, aby se pokusili nahlížet na problematiku památek, jejich obnovy, údržby a využití nově. Památky jsou potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, jsou atraktivitou, nikoliv přítěží Středočeského kraje a jejich vhodné společenské uplatnění, využití



ŽÁKÝ – ZÁMEK PŘED OPRAVOU



OBJEKT PO OBNOVĚ

či nový život mají být příležitostí pro tvořivý potenciál občanů Středočeského kraje.

Na základě získaných podnětů a informací a také se znalostí stavu kulturního dědictví se se souhlasem Zastupitelstva Středočeského kraje zrodil nový dotační program – Program obnovy kulturních památek určených ke společenskému využití. Program je dvouletý, minimální výše dotace je 500 000,00 Kč, maximální výše poskytnuté dotace je 7 000 000 Kč, spoluúčast žadatele 20 %. Částka podpory přidělená z programu odpovídá procentnímu podílu bodů, které získala žádost při vyhodnocení hodnotící komisí, tj. při přidělení 70 bodů ze 100 možných bodů získal žadatel 70 % částky, kterou v žádosti deklaroval jako potřebnou pro podporu obnovy. V roce 2018 bylo do tohoto Programu s alokací 27 mil. Kč podáno 55 žádostí a podporu získalo celkem 15 projektů.

Pilotní ročník uvedeného Programu přinesl velmi pozitivní ohlasy a zároveň byly započaty úspěšné realizace obnovy památek. V roce 2019 bylo do Programu s alokací 40 mil. Kč podáno 63 žádostí a podporu získalo celkem 17 projektů. V letošním roce se o podporu z Programu s celkovou alokací 30 mil. Kč ucházelo 51 projektů a podporu získalo 7 žadatelů.

## ÚLOHA MÍSTNÍ KOMUNITY

Cílem Středočeského kraje je strukturovat soubor kulturních památek tak,

aby našel klíč k odemknutí nového života alespoň některých kulturních památek. Prioritou přitom je vybudování vztahu lokální komunity ke kulturní památce. Ať už je totiž památka jakkoliv atraktivní, její návštěvnická sezona trvá jen třetinu roku. Dvě třetiny roku její provoz závisí na zájmu místní komunity. A problematičnost provozu kulturního dědictví si v letošním roce, kdy příroda zkouší lidskou odolnost vůči koronaviru, uvědomili zejména ti, co na turistický ruch spoléhali a plně se na něj orientovali.

V rámci dvou let, kdy dotační program na podporu obnovy památek určených ke společenskému využití probíhá, bylo realizováno několik velmi úspěšných proměn. Jedná se například o celkovou rekonstrukci bývalého hrobnického domku v areálu národní kulturní památky slovanského hradiště Budeč v Zákolanech. Ostatní proměny – úspěšně realizované obnovy – lze nalézt na stránkách Středočeského kraje.

Při vědomí, že obnova kulturních památek je

náročná časově, materiálně a zejména z hlediska nalezení souladu dnešních potřeb a historické matérie, chce Středočeský kraj alespoň pro některé kulturní památky zajistit finanční, institucionální i lidskou podporu. Tam, kde je obnova kulturní památky možná, přinese významné oživení regionu a budoucí prosperitu, tam připravuje a zaměřuje nové systémové nástroje podpory. Ambicí Středočeského kraje je sdružit a zkoordinovat veřejné prostředky státu, kraje, obce a soukromé prostředky vlastníka tak, aby jejich účinek byl spojený v jednom čase, na jednom místě. Nepokusit se o dosažení tohoto cíle znamená přihlížet bezmocně budoucímu zmenšování památkového bohatství Středočeského kraje a České republiky. ■



ZÁKOLANY-BUDEČ, HROBNICKÝ DOMEK PO OPRAVĚ



CELKOVÝ POHLED NA OBNOVENÝ HAMR V DOBŘÍVĚ U ROKYCAN S UPRAVENÝMI OKOLNÍMI PLOCHAMI

## PLZEŇSKÝ KRAJ

# Péče o kulturní dědictví v Plzeňském kraji

**Plzeňský kraj se může pochlubit bohatým památkovým fondem, který tvoří mimo 25 národních kulturních památek také 3 243 nemovitých, 4 317 movitých kulturních památek, a dále 75 územími s plošnou památkovou ochranou, která představují městské a vesnické památkové rezervace a zóny a dvě krajinné památkové zóny.**



K obnově rozsáhlého kulturního dědictví každoročně přispívá Plzeňský kraj prostřednictvím finanční pomoci v rámci vyhlašovaných dotačních programů. Vlastníci památkových objektů mají možnost žádat o financování projektů jejich obnovy ve třech dotačních programech.

Program Zachování a obnova kulturních památek Plzeňského kraje je určený na podporu stavebních a restaurátorských prací souvisejících se zachováním a obnovou památkové

hodnoty a podstaty památek. Slouží jako podpora při restaurování ohrožených nemovitých kulturních památek – uměleckořemeslných a výtvarných děl umístěných v exteriéru. Lze ho využít při restaurování varhan, které jsou součástí nemovitých kulturních památek.

Druhý dotační program se jmenuje Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury; kopie sochařských děl v exteriéru; podpora tvorby plánů ochrany na území Plzeňského kraje. Pomáhá prostřednictvím dotací obnově a rehabilitaci staveb nebo jejich částí neprohlášených za kulturní památky nacházejících se na území památkových rezervací a zón, cílí na stavby drobné architektury místního významu, které nejsou prohlášeny za kulturní památky, ale dotvářejí kulturní krajinu, jako jsou například kapličky, křížky nebo boží muka. Od roku 2017 kraj nabízí v rámci tohoto dotačního programu i samostatný dotační titul na zhotovení a instalaci kopií sochařských děl v exteriéru. V letošním roce byl nově vyhlášen dotační titul na podporu tvorby plánů ochrany památkových rezervací a zón.

Od roku 2018 je vyhlašován i samostatný dotační program Podpora péče o pomníky, válečné hroby a pietní místa na území Plzeňského kraje, který je zaměřený na poskytování dotací na obnovu pomníků, válečných hrobů

TEXT TEREZA EISMANNOVÁ, PETR BUNDA  
FOTO ARCHIV PLZEŇSKÉHO KRAJE



INTERIÉR NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY VODNÍ HAMR DOBŘÍV S TECHNICKÝM VYBAVENÍM



VODNÍ SOUKOLÍ POD VANTROKY POHÁNĚJÍCÍ HAMERNICKÁ ZAŘÍZENÍ

a pietních míst. Připomínají historické události československého odboje, boj proti totalitním režimům, oběti první světové války, nacistického teroru v letech 1938–1945 a komunistického režimu, což je důležité pro zachování povědomí o historii. Jako někdy opomíjené doklady často tragické novodobé historie, dědictví po předcích a místa úcty zasluhují takové objekty podporu, aby v důstojném stavu mohly dále plnit svoji funkci. O příspěvky z tohoto programu je zájem především ze strany obcí nebo zájmových spolků.

Celkový objem finančních prostředků v dotačních programech kraje v oblasti památkové péče byl v letošním roce 27,5 milionu korun, kdy 22 miliony byly vyčleněny na zachování a obnovu

kulturních památek, na obnovu objektů v památkově chráněných územích, drobné architektury, kopie sochařských děl a podporu tvorby plánů ochrany to bylo 5 milionů a na podporu péče o pomníky, válečné hroby a pietní místa bylo k dispozici k rozdělení půl milionu korun.

## Obnovená národní kulturní památka ve vlastnictví Plzeňského kraje: vodní hamr v Dobřívě u Rokycan

Na jaře letošního roku byla úspěšně dokončena celková obnova unikátní technické národní kulturní památky, a to vodního hamru v Dobřívě u Rokycan, který je spravován Západočeským muzeem v Plzni, příspěvkovou organizací Plzeňského kraje. Revitalizace se dočkal historický objekt hamru

z počátku 19. století, který je největší a nejvýznamnější technickou památkou tohoto typu v České republice s funkčním historickým technickým vybavením. Pro návštěvníky bylo nedařle hamru vytvořeno moderní zázemí. Akce byla podpořena v rámci 13. výzvy IROP Revitalizace vybraných památek. Díky obnově je umožněn plný provoz zrestaurovaného technického zařízení poháněného čtyřmi vodními koly. V interiéru hamru byla zřízena nová expozice o historii a vývoji železářství a hamernictví na Rokycansku a byl vyčištěn a opraven i unikátní odvodňovací a odvzdušňovací kanál pod objektem hamru, který ústí do náhonu. Hamr je po obnově zpřístupněn v rámci pravidelných komentovaných prohlídek nebo příležitostných kulturních akcí. ■



POHLED NA VANTROKY S PŘEPADEM DO NÁHONU



PRŮČELÍ HAMRU A REKONSTRUOVANÉ DLÁŽDĚNÍ



SPOLEK PRO OBNOVU KAPLE BOTSCHEN ZÍSKAL DO SVÉHO MAJETKU LESNÍ KAPLI.



SOCHA ECCE HOMO Z ROKU 1770. ZACHRÁNĚNA BYLA NA POSLEDNÍ CHVÍLI.



KAPLI VE ZLOVĚDICÍCH NA PODBOŘANSKU PODPŮRIL KRAJ ČÁSTKOU 50 000 Kč.



ÚSTECKÝ KRAJ PŘÍSPĚL NA OPRAVU POŠKOZENÉ KAPLE ČÁSTKOU 200 000 Kč.

## ÚSTECKÝ KRAJ

# Záchrana památek v kulturní krajině Ústeckého kraje

Ústecký kraj již několik let podporuje vlastníky drobných památek v rámci dotačního Programu na záchranu a obnovu drobných památek dotvářejících kulturní krajinu severních Čech. Co se za tu dobu povedlo?



TEXT JANA KURÁŇOVÁ  
FOTO ARCHIV KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTECKÉHO KRAJE, TOMÁŠ RATIBORSKÝ, JAKUB DĚD

Je toho celá řada. Podpoře se těší drobná sakrální architektura, kterou tvoří například křížky, boží muka, kapličky, výklenkové kaple, zastavení, křížové cesty, dále smírčí kříže, odpočívny kameny, samostatně stojící sochy a sousoší, zvoníčky, milníky, mezníky, skalní reliéfy a kapličky, kamenné stély, mohyly, drobné zemědělské stavby (např. holubníky, sušárny, viniční domky apod.) s historickou podstatou, památky místního významu. Za kulturní krajinu v tomto Programu se považuje krajina vzniklá

kombinací činností přírody a člověka, zejména zemědělská, lesohospodářská krajina a krajina vesnického typu. Roční objem vyplacených dotací činil půl milionu korun, v posledních dvou letech pak dokonce jeden milion. Finanční prostředky z Programu jsou určeny na podporu stavebních a uměleckořemeslných prací souvisejících přímo se záchranou a obnovou bezprostředně ohrožených drobných památek a architektury dotvářející kulturní krajinu Ústeckého kraje, tj. hmotného kulturního dědictví, které není prohlášeno za kulturní památku ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. Nejen obce, města, ale i drobná sdružení, spolky a další neziskové organizace se v Ústeckém kraji podílejí na záchraně a obnově památek. S nimi pak Ústecký kraj spolupracuje v rámci osvěty směřem k laické veřejnosti. Představme si proto některé z těch, kteří se svou péčí starají o drobné památky v kulturní krajině severozápadních Čech.

**Spolek pro obnovu památek Úštěcka** se zasloužil o povědomí nejen o zničených kostelech v severních Čechách. Mimo jiné pomáhá zachránit i drobné sakrální památky na Litoměřicku. Příkladem mohou být drobné křížky v okolí Úštěcka.

Za svou činnost a zejména za projekt Revitalizace kostela Nanebevzetí Panny Marie v Konojedech mu byla v roce 2019 udělena cena hejtmana Ústeckého kraje Opera Historica 2019.

Hlavní náplní **Spolku pod Studencem** je mapování, ochrana a obnova místního kulturního a přírodního bohatství, ochrana přírody a krajiny. Ve spolupráci s obcí Kunratice u České Kamenice a Ústeckým krajem došlo k rekonstrukci sochy sv. Jana Nepomuckého z roku 1719, která je nejstarší dochovanou významnou drobnou památkou lidové zbožnosti v obci. Projekt se podařilo zdárně dokončit.

**Omnium, z. s.**, se věnuje obnově zničených, ohrožených nebo nevyužívaných památek, např. drobných staveb, křížů či křížových cest. Jeho činnost je zaměřena i na zdevastované památky, kde majetkové poměry předchozího majitele neumožňovaly jejich záchranu. Jednou z takových je i kaple ve Zlovědicích na Podbořansku, na kterou přispěl Ústecký kraj částkou 50 000 Kč.

Zcela mimořádnou akcí spolku je pak obnova hrobky rodiny Dittrich v Krásné Lípě na Děčínsku, která je v jeho vlastnictví. V roce 1886 ji navrhl slavný berlínský architekt profesor Julius Carl Raschdorff, který také postavil hrobku německého císaře Fridricha III. v Postupimi. Stavba, která je dnes již kulturní památkou, měla tvořit věčný pomník výjimečnému muži, továrníku a filantropu, místnímu rodákovi Carlu Dittrichovi st.

**Spolek pro obnovu kaple Botschen**, vzniklý v roce 2017, získal do svého majetku lesní kapli. Ve spolupráci s MSA Labské skály, z. s., a obcí Libou-

chec se spolek snaží kromě samotné záchrany objektu a obnovení přilehlého lesoparku také shromažďovat informace o historii kaple a samotné rodiny Botschen a tyto předkládat veřejnosti. Spolupracuje také s nadací The Friends of Czech Heritage, britskou charitativní organizací, která pomáhá zajišťovat prostředky na záchranu a obnovu památek v České republice a podporuje mezinárodní spolupráci, sdílení odborných znalostí a výměnu zkušeností.

Z historie připomeňme, že bratři Friedrich Wilhelm a Johann Botschen, původem z německého Porýní, se nejdříve usadili v nedalekých Petrovích. Společně v roce 1853 založili přádelnu sametu a hedvábí. V roce 1862 přesídlil F. W. Botschen s manželkou a dětmi do Libouchce. F. W. Botschen byl bezesporu pozoruhodnou osobností a schopným podnikatelem. Dokázal vybudovat podnik, který zaměstnával na 300 zaměstnanců s velkou exportní kapacitou. Po roce 1899 se stal prvním obecním radním. Jako mecenáš přispěl na obnovu místního kostela. F. W. Botschen zemřel 19. prosince 1913 ve věku 84 let a pochován byl ve své hrobce. Do té byli ukládáni i další členové rodiny Botschen.

Na obnovu poškozené kaple přispěl v roce 2019 i Ústecký kraj v rámci Programu na záchranu a obnovu drobných památek utvářejících kulturní krajinu Ústeckého kraje pro rok 2019 částkou 200 000 Kč. Kaple tak mohla dostat novou střechu. Její záchrana však není u konce. Jelikož i dotační možnosti fi-

nancování obnovy vyžadují spoluúčast žadatele, vyhlásil spolek veřejnou sbírku na obnovu kaple. <https://www.kaplelibouchec.cz/kaplelibouchec/sbirka>.

**Okrašlovacímu spolku Stebno** z Podbořanska se v roce 2019 podařilo zachránit na poslední chvíli sochu Ecce Homo z roku 1770. Jedná se o sochu, která byla v 50. letech 20. století sražena z podstavců a iniciativou místních obyvatel ukryta před další devastací ve stodole. Tam spočinula až do roku 2017, kdy začala obnova podstavců a postupně za přispění Ústeckého kraje i obnova samotné sochy. Dílo byla rozloženo na několik částí, některé partie chyběly a musely být doplněny, kompletní restaurátorský zásah si vyžádal téměř 100 000 Kč.

Jak je vidět, bez občanské iniciativy by drobné památky již v mnohých případech zanikly. Jejich devastace však nemusí v konečném případě znamenat jejich zánik. Stačí se zajímat o historii svého regionu a přispět třeba i vlastní silou či drobnou pomocí. Podobné příběhy nám ukazují, jak vnímali krajinu a své blízké okolí naši předci, a tento doklad naší historie je třeba chránit. Věřme, že i přes úskalí, která nám v současnosti způsobují opatření v souvislosti s nemocí COVID-19, které mají za důsledek snížení dotačních prostředků, či dokonce zrušení celých dotačních programů, dokážeme i tímto drobným památkám věnovat svou pozornost a péči. ■



KAPLE SV. JANA NEPOMUCKÉHO



KAPLE U SILNICE DO ČEŘINA

určité kulturněhistorické hodnoty. Cílem bylo urychlit obnovu kulturního bohatství jižních Čech, neboť hodnota těchto artefaktů v krajině se neodvíjí pouze od jejich památkové hodnoty, jsou zároveň hmotnými doklady lidové kultury a zbožnosti a v neposlední řadě výrazně dotvářejí obraz kulturní krajiny jižních Čech.

Dotační titul byl již od svého počátku úspěšný. Motivoval nejen soukromé vlastníky, ale především samosprávy obcí a měst, které se začaly zajímat o to, kdo vlastní tyto drobné objekty v jejich okolí, a motivovat jejich vlastníky, případně jim pomoci s obnovou. Obce se zároveň snažily získat do svého vlastnictví ty objekty, které nikomu nepatřily. Započalo se tak s postupnou obnovou kapliček, božích muk, křížků a soch v jihočeské krajině a tento proces pokračuje dodnes.

V letech 2007–2014 se k podpoře obnovy drobné sakrální architektury připojila také společnost ČEZ, která prostřednictvím své nadace finančně přispěla na uvedený dotační program. Průměrně bylo ročně opraveno kolem 70 objektů a obnovovací práce za poskytnuté prostředky byly ve velmi krátké době viditelné pro všechny, kteří se v jihočeské krajině pohybují. Některé objekty byly zachráněny téměř před zničením.

#### PŘÍKLAD ROŽMITÁLU

Jedním z vlastníků, který se zapojil do obnovy drobné sakrální architek-

tury ve svém katastrálním území, je obec Rožmitál na Šumavě. V letech 2009 a 2013–2019 byla úspěšnou žadatelkou ve výše uvedeném dotačním titulu Jihočeského kraje a podařilo se jí tak opravit minimálně 7 objektů ve vlastnictví obce.

„V katastrálním území Rožmitálu na Šumavě stálo nejméně 19 božích muk, soch a kapliček, které skončily v rozvalinách tehdejší doby. Na hromady kamení, zbytky kaplí a jiných trosek byl velmi smutný pohled. Tyto stavby patřily a patří do života naší krajiny a naší obce. Snažíme se tyto sakrální památky postupně opravovat, vzkřísit je nejen pro nás, ale i pro další generace,” popisuje starostka Alena Ševčíková. Doplnuje, že velkou pomocí pro obec je podpora krajského úřadu, který vyhláší mimo jiné také grantový program Obnova sakrální architektury v krajině. „Poprvé jsme žádali v roce 2009 na obnovu Kaple poutní cesty, dále Kaple sv. Jiří, Kaple sv. Jana Nepomuka a další. Do opravených kapliček připravujeme příslušné motivy výzdoby odpovídající názvu kaple.“

Na změně stavu drobné sakrální architektury, její obnově a proměně jihočeské kulturní krajiny se ukazuje, kolik práce odvedly samosprávy obcí za finanční podpory kraje. Obnova odkazu našich předků a jeho důležitost pro obyvatele se jeví jako významná, a tak i v současnosti Jihočeský kraj každoročně vypisuje dotační titul na podporu obnovy drobné sakrální architektury. Snaží se motivovat a podporovat vlastníky. Kraj a obce během relativně krátké doby dokázaly změnit tvář naší krajiny k lepšímu.

#### Přehled oprav v Rožmitále na Šumavě

##### 2009

Kaple u silnice do Čeřina, v roce 1900 zde byla umístěna kamenná socha sv. Jana Nepomuckého z let cca 1730–1750, která původně stála ve farním kostele v Rožmitále. Při výměně barokního oltáře kostela za novogotický v letech 1909–1910 byla socha přemístěna do kaple. Kaple zchátrala, až zůstala pouze část obvodového zdiva.

##### 2013

Kaple v katastrálním území Hněvanov je zakreslena již na mapě Stablního katastru. V letech 1909–1910 zde byly osazeny sochy z kostela v Rožmitále na Šumavě.

##### 2014

Kaple u osady Michnice, kaple je uvedena v seznamu drobných církevních památek farnosti Rožmitál na Šumavě z roku 1837. Nechal ji postavit majitel svobodného dvora v Michnici Ignatz Dopil. V kapli bylo umístěno Ukřižování Krista a po stranách obrazy sv. Václava a sv. Vojtěcha.

##### 2016

Kapli u bývalého mlýna postavil mlynář Martin Strauss jako výraz své zbožnosti, uvnitř se nacházel kříž a několik obrazů.

##### 2017

Kaple sv. Jana Nepomuckého, zakreslena již ve Stablním katastru, dle Standbilderu z roku 1837 byla uvnitř freska znázorňující sv. Annu, kolem



KAPLE BOŽÍHO HROBU

roku 1945 zde byl obraz znázorňující Pannu Marii a sv. Jana Nepomuckého. Kaple byla opravována v letech 1852 a 1933.

##### 2018

13. zastavení křížové cesty, zakreslené ve Stablním katastru. Spolu s poutním kostelem proběhla oprava v letech 1852 a 1933.

##### 2019

Kaple Božího hrobu, 14. zastavení křížové cesty, zakreslena ve Stablním katastru, spolu s poutním kostelem opravována roku 1852 a 1933. ■

## JIHOČESKÝ KRAJ

# Jižní Čechy: kraj bohatý na drobné památky

Jihočeská krajina je bohatá na drobné stavby a objekty sakrální povahy. Nacházejí se v polích, lukách a někdy nečekaně i na novějších předměstích, která pohlcují dřívější volnou krajinu. Dotvářejí svým charakterem ráz krajiny. Ve druhé polovině minulého století byl tento druh staveb opomíjen, některé byly zcela zapomenuty, ale se změnami ve společnosti se změnil i přístup k nim. Řada drobných památek přečkala zásluhou Jihočeského kraje.



Jihočeský kraj

Již od samého počátku fungování krajů vyčleňují samosprávy určitou finanční částku na obnovu památkového fondu. Postupně si každý kraj vyprofiloval několik oblastí památkové péče, které podporuje. V případě Jihočeského kraje byl v roce 2005 vytvořen grantový program na podporu obnovy drobné sakrální architektury, ve kterém bylo možné žádat o finanční podporu jak na obnovu objektů vedených v Ústředním seznamu nemovitých kulturních památek, tak i na objekty nezapsané, které ale vykazují

TEXT JAROSLAVA VÍTOVCOVÁ  
FOTO OBEC ROŽMITÁL NA ŠUMAVĚ,  
KAREL MIKEŠ



OBJEKT JE ZNOVU OBYVATELNÝ, DEFINITIVNĚ HOTOVO PODLE MAJITELŮ NEBUDE ALE NIKDY.

## KRAJ VYSOČINA

# Vodní mlýn v Trhonicích má genius loci

**Bezmála 10 let hospodaří ve vodním mlýně v Trhonicích u Jimramova Gabriela Horčíková s rodinou. Zdělala ho po babičce, manželce posledního vyučeného mlynáře Josefa Ehrenbergera. Ještě v roce 2011 byl mlýn evidován v seznamu ohrožených památek Kraje Vysočina. Dnes už je obyvatelný. Zbývá jen znovuobnovit náhon na kolo a pilu. Postupná obnova mlýna získala Zlatou jeřabinu 2019 v kategorii Péče o kulturní dědictví.**

**Kraj Vysočina**

TEXT ALENA VOLFOVÁ  
FOTO VLADIMÍR KUNC

„Pro nás to bylo velké ocenění na konci několikaletého úsilí o obnovu mlýna, který jsem zdělala po předcích. Mlýn se náležitě zviditelnil, kontaktovala nás spousta lidí jednak v reakci na anketu samotnou, jednak ti, kteří hlasovali a měli z umístění radost. Každý víkend teď přijde nějaká skupina zájemců o prohlídku,“ říká Gabriela



BEZ DOTACÍ BY NEBYLO MOŽNÉ REKONSTRUKCI FINANCOVAT.

Horčíková, majitelka objektu, který zdělala v roce 2011.

„Mám úžasného chlapa, kdyby nebylo jeho, tak bych do toho nešla, rekonstrukce je o týmu. Zpočátku jsme měli představu, že z mlýna uděláme chalupu. Památkáři nám vysvětlili, jak je mlýn významný a jak je potřeba ho zachránit v té nejpůvodnější podobě, a to původními technologiemi s důrazem na zachování architektonického a funkčního konceptu mlýna, a my jsme to akceptovali. Památkáři nám vyšli vstříc, i co se týče dotací. To, že jsme některé věci udělali jinak, než jsme původně chtěli, je ve finále ku prospěchu. Vůbec jsme nebojovali s moderními technologiemi a vycházeli jsme z původních materiálů,“ říká Gabriela Horčíková.

### Začalo se odvodněním

Rekonstrukce začala kompletním odvodněním objektu. Podle majitelky byly postupně opraveny střechy včetně částečné výměny poškozených tesařských krovů. Opraveny byly statické poruchy, olejna na lněné semínko, pražírna lněného semínka a také pec na chleba. Zprovoznili se alternativní pohon: naftový motor z roku 1933. Výměny se dočkala nepůvodní okna, opravou prošla fasáda. Teprve po několika letech se začala obnovovat obytná část.

Definitivně hotovo podle Gabriely Horčíkové nebude snad nikdy. „Například části, které jsme začali dělat před osmi lety, zase chtějí natřít a opravit.



OBJEKT ZDĚLALA SOUČASNÁ MAJITELKA PO BABIČCE, MANŽELCE POSLEDNÍHO VYUČENÉHO MLYNÁŘE JOSEFA EHRENBURGERA. TEN BY MĚL JISTĚ RADOST, JAK S MAJETKEM NALOŽILA.

Teď je nejhlavnějším tématem obnovení náhonu. Loni nám mistři sekerníci postavili mlýnské kolo a v mlýnici kolo palečné. „Mlýn by mlel, technologie jsou kompletní, možná stačí zkompletovat řemeny, vymést pavouky a namazat soukolí. Chce to však strojního nadšence a pak zvládnout strach z mlýnského provozu. Všude je tolik otevřených převodů a hnacích kol, z podlah do stropů vedou nechráněné řemeny, mám z toho respekt,“ říká Gabriela Horčíková.

### Bez dotací by to nešlo

Mlýn je uzpůsoben na mletí, má pilu a tlačírnu na lněný olej. Tím byl podle jeho majitelky ojedinělý i v minulosti. „Tlačírna je funkční, tu pamatuji v pro-



vozu ještě já, tam se nic nezměnilo. Mlýn by chtělo namazat a protočit. Relativně staticky nejhůř je na tom pila, ještě je před námi její rekonstrukce,“ hodnotí.

Bez dotací by nebyli schopni rekonstrukci financovat. Kombinovali programy Ministerstva kultury a Kraje Vysočina, přispěl i městys Jimramov.

### Poslední vyučený mlynář

Objekt zdělala současná majitelka po babičce, manželce posledního vyučeného mlynáře Josefa Ehrenbergera. „Náš prapředek, syn z mlynářské rodiny Václav Ehrenberger, koupil opuštěný, zpustlý mlýn od poličského magistrátu v roce 1740. Předchozí majitel z něj dobrovolně odešel v roce 1736, kdy zběhl z panství pro víru. Provoz mlýna byl v roce 1941 nuceně ukončen a od té doby sloužil k bydlení. Proto se tam zachovaly technologie, moc inovací se neodehrálo. V roce 1976 profesor Jaroslav Vajdiš zpracoval stavebně architektonický průzkum a my sami jsme v matrikách dohledávali historii rodiny do roku 1740. První písemná zmínka o mlýnu je v urbáři z roku 1552, majitelem byl Jíra Mlynář,“

vrací se do minulosti Gabriely Horčíkové.

Jezdila tam jako dívka asi do 12 let, pak dědeček zemřel a do mlýna se znovu podívala už jako dospělá, po 20 letech. „Teď sem jezdíme s dětmi a je to tady pořád úžasné, genius loci je silný,“ tvrdí. Člověk si tady podle ní uvědomí, jak to měli naši předci těžké, jak si všechno museli udělat, vyrobit potraviny, nářadí, koupili toho minimum a vůbec neměli čas na zábavu nebo na to, aby trávili čas něčím bezvýznamným. „Ehrenbergerové byli dobří lidé. To dobro zůstalo dosud ve zdech mlýna,“ zakončuje.

### Zlatá jeřabina – Cena Kraje Vysočina

**Zlatá jeřabina 2019 v kategorii Péče o kulturní dědictví patří pro letošek s 382 hlasy projektu: Postupná obnova vodního mlýna č. p. 15 v Trhonicích u Jimramova.**

Veřejnost měla poprvé možnost hlasovat a ocenit projekty z oblasti kultury a památkové péče v roce 2005.

# PROJEKT MÁME VYBRÁNO MAPUJE VEŘEJNÉ SBÍRKY A DALŠÍ MOŽNOSTI FINANCOVÁNÍ PAMÁTEK V ČESKÉ REPUBLICE.

Součástí projektu je konference,  
jejíž desátý ročník se uskuteční 25. května 2021  
v dominikánském klášteře v Praze.

[www.mamevybrano.cz](http://www.mamevybrano.cz)

Institut pro památky a kulturu, o.p.s., je nezisková organizace, která provozuje portál PROPAMÁTKY, pořádá konference, realizuje projekt MÁME VYBRÁNO, nabízí poradenství při financování projektů v oblasti obnovy památek a představuje zajímavá místa v rámci putovní výstavy. Institut je sociální podnik a zaměstnává lidi, kteří se vzhledem ke své zdravotní situaci obtížněji uplatňují na trhu práce. Zachovává k nim individuální přístup a respektuje jejich potřeby.

Tento bulletin byl vydán ve spolupráci s:



**Středočeský kraj**

**PLZEŇSKÝ KRAJ**



**Ústecký kraj**

**Jihočeský kraj**

**Kraj Vysočina**

Bulletin MÁME VYBRÁNO

Ročník 5

© Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Vydává: Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Editor: Jan Štífer

Redakce: Jan Štífer, Kryštof Havlice

Jazyková redakce: Lenka Kuboušková

Grafická úprava: Jiří Pobříslo a Jan Štívec

E-mail: [mamevybrano@instituteu.cz](mailto:mamevybrano@instituteu.cz)